

**Έντυπο υλικό στα
Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου**

**Η θρησκεία στη ζωή,
στην ιστορία
και στον πολιτισμό**

Από το τοπικό στο οικουμενικό

Τόμος 3ος

Έντυπο προσωρινό υλικό στα Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου

Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό

Από το τοπικό στο οικουμενικό

**Το έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με
την ευθύνη της Επιτροπής Εμπει-
ρογνωμόνων του Ινστιτούτου Εκ-
παιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο
υλοποίησης του Υποέργου «Εκ-
πόνηση Προγραμμάτων Σπουδών
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμι-
ας Εκπαίδευσης και Οδηγών για τον
Εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών**

Προσεγγίσεων» της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) - Νέο πρόγραμμα σπουδών. Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Για τη σύνταξη του φακέλου προσωρινού υλικού στα Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου εργάστηκαν αμισθί τα μέλη της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων Γεώργιος Στριλιγκάς, θεολόγος, φιλόλογος, Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων και Γεώργιος Παπαδόπουλος, θεολόγος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οι θεολόγοι εκπαιδευτικοί:

Αρσένιος Αρσενάκης
ΜΔΕ Θεολογίας, εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Μαρία Χατζηαποστόλου
Δρ. Θεολογίας, εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Σχεδιασμός και μορφοποίηση
φακέλου:

Γεώργιος Στριλιγκάς
Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**Έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου**

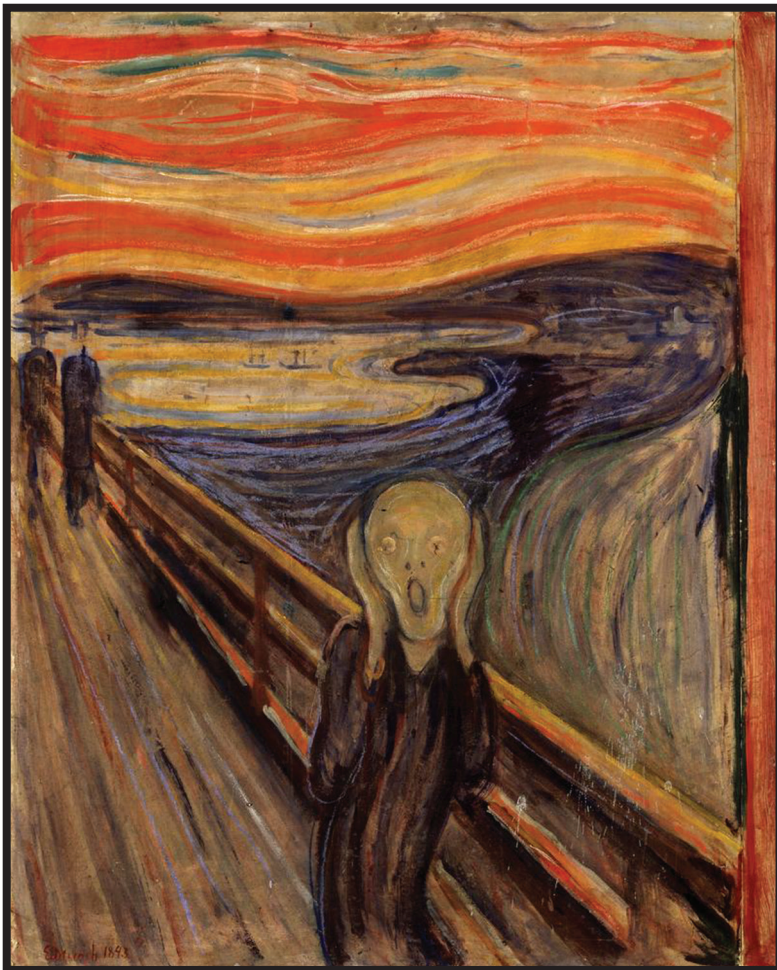
Τόμος 3ος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4

«Πού είναι ο Θεός;»
Η οδύνη του σύγχρονου
κόσμου και το αίτημα
της σωτηρίας από το κακό

Περιεχόμενα

- I. Το πρόβλημα του κακού στον σημερινό κόσμο**
 - i. Πόνος, αρρώστια, θάνατος**
 - ii. Αδικία, φτώχεια, ανεργία, προσφυγιά, ρατσισμός, διακρίσεις και ανισότητα**
 - iii. Βία και πόλεμος στο όνομα του Θεού**
 - iv. Καταστροφή του περιβάλλοντος**
- II. Η έκφραση της οδύνης στην τέχνη**
 - i. Πεζογραφία και ποίηση, ii. Μουσική, iii. Ζωγραφική, iv. Κινηματογράφος**

III. Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό;

- i. Απαντήσεις από τη βιβλική παράδοση**
 - Η Πτώση των πρωτοπλάστων ως άρνηση της σχέσης με τον Δημιουργό της ζωής
 - Η υπόσχεση της σωτηρίας: Πρωτευαγγέλιο
 - «Η αμαρτία συγχωρείται δεν τιμωρείται»
 - «Πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι»
- ii. Απαντήσεις των θρησκειών του κόσμου**
 - Ισλάμ, Ινδοϊσμός, Βουδισμός

Εισαγωγικό σχόλιο

Το πρόβλημα του πόνου και γενικότερα του κακού είναι διαχρονικό, καθώς αντίστοιχα και το αίτημα για λύτρωση από αυτό. Μερικά από τα οδυνηρά προβλήματα που σημαδεύουν την εποχή μας είναι η φτώχεια, η ανεργία, η προσφυγιά, ο ρατσισμός, οι διακρίσεις, η βία, ο πόλεμος, η καταστροφή του περιβάλλοντος κ.ά. Ο Χριστιανισμός, όπως και άλλες θρησκευτικές διδασκαλίες, έχει τις δικές του προτάσεις για την υπέρβαση του προβλήματος. Αναμφίβολα, για πολλούς ανθρώπους, η θρησκευτική πίστη αποτελεί πηγή παρηγοριάς και ελπίδας.

Σε αυτή τη Θεματική Ενότητα θα επιδιώξουμε:

- να διερευνήσουμε όψεις του κακού στη σύγχρονη καθημερινότητα
- να μελετήσουμε προσεγγίσεις του κακού στην τέχνη
- να εξετάσουμε τη χριστιανική ερμηνεία του κακού και της αμαρτίας μέσα από βιβλικά κείμενα
- να γνωρίσουμε θεωρήσεις του κακού σε άλλες θρησκείες
- να συνειδητοποιήσουμε τον πανανθρώπινο χαρακτήρα του αιτήματος για λύτρωση από το κακό.

I

Το πρόβλημα του κακού στον σημερινό κόσμο

- i. Πόνος, αρρώστια, θάνατος**
- ii. Αδικία, φτώχεια, ανεργία,
προσφυγιά, ρατσισμός, δια-
κρίσεις και ανισότητα**
- iii. Βία και πόλεμος στο όνομα
του Θεού**
- iv. Καταστροφή του περιβάλλο-
ντος**

**«Εκατοντάδες άνθρωποι σκο-
τώθηκαν και τραυματίστηκαν σε
μία έξαρση βίαιων επιθέσεων στην
Ευρώπη τα τελευταία δύο χρόνια.
Αυτά τα σκληρά εγκλήματα δεν εί-
χαν ως στόχο τους μόνο άτομα,
αλλά ήταν επιθέσεις ενάντια σε**

**ολόκληρες κοινωνίες, στις ελευθε-
ρίες και στον τρόπο ζωής τους. Η
ανάγκη να προστατευθούν οι άν-
θρωποι από αυτήν την απρόκλητη
βία είναι ξεκάθαρη, αλλά αυτό δεν
είναι κάτι που μπορεί να επιτευ-
χθεί με οποιοδήποτε τρόπο. Ακό-
μα περισσότερο, δεν είναι κάτι που
πρέπει ή μπορεί να επιτευχθεί κα-
ταπατώντας τα ίδια τα δικαιώματα
τα οποία οι κυβερνήσεις υποστηρί-
ζουν ότι υπερασπίζονται».**

**John Dalhuisen, Διευθυντής
της Διεθνούς Αμνηστίας
για την Ευρώπη**

**«Η αδικία είναι μεγάλη αμαρτία.
Όλες οι αμαρτίες έχουν ελαφρυντι-
κά, η αδικία δεν έχει· μαζεύει οργή**

Θεού. [...] Πώς να κάνουν προκοπή οι άνθρωποι με τόσες αδικίες; [...]

Τι κατόρθωσαν σήμερα οι άνθρωποι του 20ού αιώνας με τον πολιτισμό! Παλάβωσαν τον κόσμο, μόλυναν την ατμόσφαιρα, τα πάντα. Η ρόδα, αν ξεφύγει από τον άξονα, γυρίζει συνέχεια χωρίς σκοπό. Έτσι και οι άνθρωποι, άμα ξεφύγουν από την αρμονία του Θεού, βασανίζονται! Παλιά υπέφεραν οι άνθρωποι από τον πόλεμο· σήμερα υποφέρουν από τον πολιτισμό. [...] Τότε ο πόλεμος έφερνε θάνατο. Τώρα ο πολιτισμός φέρνει αρρώστια».

Παϊσίου Αγιορείτου, Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο

Δραστηριότητες

Εργαστείτε ατομικά ή/και σε ομάδες:

1. Με αφετηρία το κείμενο με τις θέσεις του John Dalhuisen, αναζητήστε παραδείγματα με όψεις του κακού στην εποχή μας. Δουλέψτε πρώτα ατομικά και στη συνέχεια ομαδικά.
2. Πώς κρίνετε τη διαπίστωση του αγίου Παϊσίου «Όλες οι

αμαρτίες έχουν ελαφρυντικά, η αδικία δεν έχει». Με ποια παραδείγματα θα τεκμηριώνατε τη θέση σας;

3. Οι εικόνες στο κολάζ παραπέμπουν σε εμπειρίες οδύνης στον σύγχρονο κόσμο. Βρείτε (ή σκεφτείτε) εικόνες με τις οποίες θα τις αντικαθιστούσατε, εάν το θέμα της σύνθεσης ήταν η «ελπίδα».

4. Δυναμικές εικόνες: Δοκιμάστε να αναπαραστήσετε ή να εκφράσετε σε ομάδες κάποιο στιγμιότυπο από τα παραπάνω κείμενα ή εικόνες, φτιάχνοντας ένα σιωπηλό ακίνητο «ομαδικό γλυπτό». Τα παιδιά-θεατές διορθώστε το «ομαδικό γλυπτό» αντιπροτείνοντας νέες τοποθετήσεις με αισιόδοξες ιδέες.

II

- i. Πεζογραφία και ποίηση,**
- ii. Μουσική, iii. Ζωγραφική,**
- iv. Κινηματογράφος**

Αρχαία ελληνική τραγωδία: Σπουδή στα ανθρώπινα πάθη

«Η λειτουργία της [τραγωδίας] είναι ανθρωπογνωστική και ο ρόλος της παιδευτικός: η αναπαράσταση ανθρώπινων καταστάσεων και αντιδράσεων (αγάπη, πόνος, μίσος, εκδίκηση κ.ά.) διευρύνει τις γνώσεις του θεατή για την ανθρώπινη φύση και συμπληρώνει την εμπειρία του. Η συναισθηματική συμμετοχή των θεατών στα διαδραματιζόμενα γεγονότα, με τη δικάϊωση του τραγικού ήρωα ή την

**αποκατάσταση της κοινωνικής
ισορροπίας και της ηθικής τάξης,
οδηγεί στη λύτρωση, στον εξαγνι-
σμό τους· οι θεατές «καθαίρονται»,
γίνονται πνευματικά και ηθικά κα-
λύτεροι, έχοντας κατανοήσει βαθύ-
τερα τα ανθρώπινα. Διαπιστώνουν,
μέσω του οίκτου και του φόβου που
νιώθουν για τον πάσχοντα ήρωα,
ότι ο αγώνας και ο ηρωισμός (αν
και η έκβαση είναι συχνά τραγική)
συνδέονται αναπόσπαστα με την
ανθρώπινη κατάσταση».**

**Στέφος Α., Στεργιούλης Ε.,
Χαριτίδου Γ., Ιστορία της
Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας**

όχι εκείνος που κυριαρχεί την συνείδησή τους και που κρατάει στα χέρια του το ψωμί τους;».

Ντοστογιέφσκι Φ.,
Αδελφοί Καραμαζόφ

Φραντς Κάφκα, Μικρός μύθος

««Αχ» είπε ο ποντικός, «μέρα τη μέρα ο κόσμος γίνεται και πιο στενός. Στην αρχή ήταν τόσο μεγάλος, που με φόβιζε, έτρεχα κι έτρεχα και ήμουνα πανευτυχής που επιτέλους, μακριά πολύ μακριά δεξιά κι αριστερά μου, έβλεπα τοίχους, αλλά αυτοί οι ατέλειωτοι τοίχοι πλησιάζουν με τέτοια ταχύτητα ο ένας τον άλλο, που βρίσκομαι ήδη στο τελευταίο δωμάτιο, κι εκεί στη γωνία υπάρχει η παγίδα, όπου τρέχω να

χωθώ».

«Γιατί δεν άλλαζες διαδρομή;»
είπε η γάτα και τον καταβρόχθισε».

Κάφκα Φ., Διηγήματα
και μικρά Πεζά

**Οδυσσέας Ελύτης, Πολλά δε θέλει
ο άνθρωπος**

Πολλά δε θέλει ο άνθρωπος
να 'ν' ήμερος να 'ναι άκακος
λίγο φαΐ λίγο κρασί

Χριστούγεννα κι Ανάσταση κι όπου
φωλιάσει και σταθεί
κανείς να μην του φτάνει εκεί

Μα ήρθαν αλλιώς τα πράματα
τονε ξυπνάν χαράματα τον παν τον
φέρνουν πίσω μπρος
του τρώνε και το λίγο βιος κι από
το στόμα τη μπουκιά

**πάνω στην ώρα τη γλυκιά του τηνε
παίρνουνε κι αυτή**

χαρά στους που 'ναι οι δυνατοί!

**Χαρά στους που 'ναι οι Δυνατοί
γι' αυτούς δεν έχει χόρταση.**

Ελύτης Οδ., Ο Ήλιος Ο Ηλιάτορας

**Μπέρτολτ Μπρεχτ, Σε σκοτεινούς
καιρούς**

**Δε θα λένε: Τον καιρό που η
βελανιδιά τα κλαδιά της
ανεμοσάλευε.**

**Θα λένε: Τον καιρό που ο
μπογιατζής τσάκιζε τους εργάτες.**

**Δε θα λένε: Τον καιρό που το παιδί
πετούσε βότσαλα πλατιά στου
ποταμού το ρέμα.**

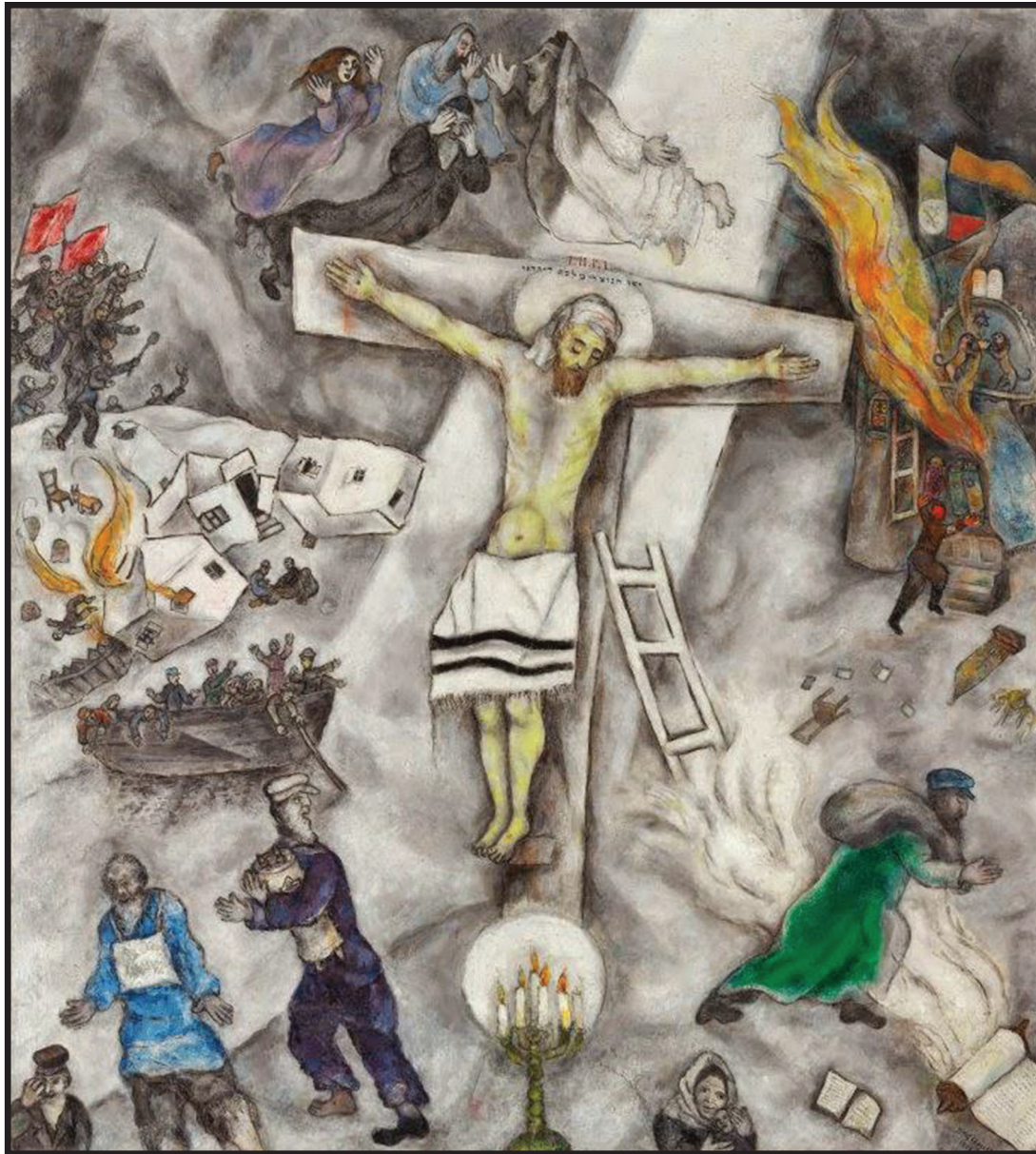
Θα λένε: Τον καιρό που
ετοιμάζονταν οι μεγάλοι πόλεμοι.
Δε θα λένε: Τον καιρό που μπήκε
στην κάμαρα η γυναίκα.
Θα λένε: Τον καιρό που οι
μεγάλες δυνάμεις συμμαχούσαν
ενάντια στους εργάτες.
Μα δε θα λένε: Ήτανε σκοτεινοί
καιροί.
Θα λένε: Γιατί σωπαίνουν οι ποιητές
τους;
Μπρεχτ Μπ., Τα ποιήματα

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Αμαρτίας φάντασμα

«Φευ! διατί από όλην αυτήν την
λόχμην, την ποικίλην και πολύχρω-
μον και ανθοφορούσαν να εξέρ-
χωνται άκανθαι, συρίζουσαι γλώσ-
σαι, έχιδναι; Και πώς ηλλοιώθη το

**κάλλος της φύσεως, και το μιαρόν
πνεύμα εισέβαλεν εις τα έργα του
Θεού, τα οποία ο ίδιος επεθεώρησε
«και ιδού καλά λίαν;» [...] Πόθεν το
κράτος της αμαρτίας;».**

**Παπαδιαμάντης Αλ.,
Άπαντα, τόμ. 3ος**

Η λευκή σταύρωση, Marc Chagall, 1938.

Ο Marc Chagall ζωγράφισε την εικόνα της Λευκής Σταύρωσης, το 1938, λίγο πριν την έναρξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, για να

μιλήσει για τον πόνο και την οδύνη που είχαν βιώσει και επρόκειτο να βιώσουν οι άνθρωποι λόγω της βίας του πολέμου.

Η Πιετά του Μιχαήλ Αγγέλου (1498-1499) απεικονίζει το νεκρό σώμα του Ιησού Χριστού, το οποίο κρατεί η Θεοτόκος, μετά τη Σταύρωση και την Αποκαθήλωση. Η μετριασμένη θλίψη στο πρόσωπο της Θεοτόκου

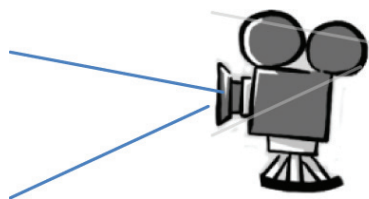
υπαινίσσεται την Ανάσταση.

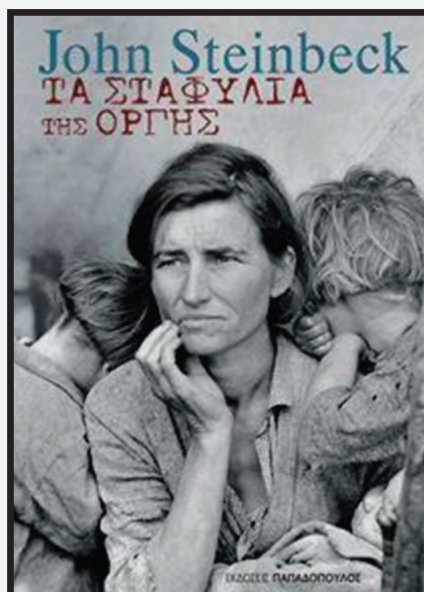
Η καταστροφή, Α. Τάσσο.

**Ο πόλεμος είναι από τα πλέον ηχη-
ρά παραδείγματα φανέρωσης του
κακού στον κόσμο, επειδή είναι συ-
νυφασμένος με τη βία και την κατα-
στροφή.**

**Συνήθως οφείλεται στην ανθρώπι-
νη απληστία, ενώ σε όλες τις πε-
ριπτώσεις δημιουργεί απώλειες,
πόνο και δυστυχία.**

Κινηματογράφος

Λίγα λόγια για την ταινία
Μεταφορά στον κινηματογράφο του λογοτεχνικού αριστουργήματος του Τζον Στάινμπεκ «Τα σταφύλια της οργής», από τον σκηνοθέτη Τζον Φορντ (1940). Στην ταινία παρουσιάζεται η ιστορία ταπεινών και καταφρονεμένων

ανθρώπων στα χρόνια της μεγάλης οικονομικής κρίσης, στις αρχές της δεκαετίας του 1930 στην Αμερική, αμέσως μετά την οικονομική καταστροφή του 1929.

Δραστηριότητες

Δουλέψτε ατομικά ή/και σε ομάδες:

1. Πώς σχολιάζετε τη φράση από την Αντιγόνη ότι ο άνθρωπος «μια στο καλό, μια στο κακό κυλάει»; Διαπιστώνετε κάποια αντίστοιχη θέση στο κείμενο του Ερωτόκριτου;

2. Πώς συσχετίζετε τη θέση για την αξία του χρήματος στο κείμενο της Αντιγόνης με τη θέση για την εξουσία στη φράση του Ντοστογιέφσκι;

3. Άραγε ο Παπαδιαμάντης γιατί χρησιμοποιεί τη λέξη «αμαρτία» όταν μιλάει για την αγριότητα στο φυσικό περιβάλλον; Αναζητήστε τη σημασία της.

4. Αφού διαβάσετε τα κείμενα των Κάφκα, Ελύτη και Μπρεχτ, συγκεντρώστε φράσεις σε δύο πίνακες που θα φτιάξετε, με θέμα: α) «οδύνη», και β) «ελπίδα».

5. Μελετήστε τον πίνακα «Λευκή Σταύρωση» του Marc Chagall. Τι βλέπετε; Ποια ερμηνεία δίνετε σε αυτά που βλέπετε; Τι θέλετε να

διερευνήσετε ακόμη;

6. Δείτε την «Πιετά» του Μιχαήλ Αγγέλου. Σημειώστε αυθόρμητα πέντε λέξεις σχετικά με το έργο. Μελετήστε το έργο προσεκτικότερα. Σημειώστε ξανά πέντε λέξεις σχετικά με αυτό. Εξηγήστε την τυχόν μετακίνησή σας από την αρχική ματιά.

7. Μελετήστε την εικόνα του Α. Τάσσου και στην ομάδα σας γράψτε ένα σύντομο σενάριο, το οποίο να τελειώνει με τη σκηνή που βλέπετε. Εκφράστε το με δραματοποίηση.

8. Αναζητήστε μια βυζαντινή εικόνα με θέμα τον Επιτάφιο Θρήνο ή την Αποκαθήλωση και συγκρίνετέ την με την «Πιετά» του Μιχαήλ Αγγέλου. Ποιες ομοιότητες και

ποιες διαφορές εντοπίζετε; Ποια ερμηνεία δίνετε σε αυτές;

9. Μπορείτε να δείτε την ταινία «Τα σταφύλια της οργής». Σημειώστε γεγονότα οδύνης. Συζητήστε: α) τα αίτιά τους, β) από τι έπαιρναν κουράγιο οι άνθρωποι που τα βίωναν.

III

Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό;

i. Απαντήσεις από τη βιβλική παράδοση

Η πτώση των πρωτοπλάστων ως άρνηση της σχέσης με τον Δημιουργό της ζωής

«Απ' όλα τα ζώα του αγρού, που είχε δημιουργήσει ο Κύριος ο Θεός, το φίδι ήταν το πιο πανούργο. Είπε λοιπόν το φίδι στη γυναίκα: «Αλήθεια είπε ο Θεός να μη φάτε από κανένα δέντρο του κήπου;» Η γυναίκα τού απάντησε: «Μπορούμε

να φάμε καρπούς απ' όλα τα δέντρα, εκτός από κείνο που βρίσκεται στη μέση του κήπου. Ο Θεός είπε να μη φάμε τον καρπό του, ούτε καν να τον αγγίξουμε, για να μην πεθάνουμε». Τότε το φίδι είπε στη γυναίκα: «Όχι βέβαια! Δε θα πεθάνετε· ξέρει όμως ο Θεός ότι την ημέρα που θα φάτε απ' αυτό, θα ανοιχτούν τα μάτια σας και θα γίνετε σαν θεοί, και θα γνωρίζετε το καλό και το κακό».

Η γυναίκα είδε ότι οι καρποί του δέντρου ήταν εύγευστοι, ελκυστικοί και ξεσήκωναν την επιθυμία για την απόκτηση γνώσης. Πήρε, λοιπόν, από τους καρπούς του κι έφαγε· έδωσε και στον άντρα της που ήταν μαζί της, και έφαγε κι αυτός. Τότε άνοιξαν τα μάτια και των

δύο και κατάλαβαν ότι ήταν γυμνοί. Έραψαν, λοιπόν, φύλλα συκιάς και έφτιαξαν καλύμματα για να σκεπάσουν τη γύμνια τους.

Τότε άκουσαν το θόρυβο που έκανε ο Κύριος ο Θεός, καθώς περπατούσε στον κήπο το δειλινό, και κρύφτηκαν απ' αυτόν ο Αδάμ και η γυναίκα του ανάμεσα στα δέντρα του κήπου. Αλλά ο Κύριος ο Θεός φώναξε τον Αδάμ και του είπε: «Πού είσαι;»

Εκείνος απάντησε: «Σε άκουσα στον κήπο, φοβήθηκα και κρύφτηκα, γιατί είμαι γυμνός».

«Ποιος σου είπε πως είσαι γυμνός;» ρώτησε ο Θεός. «Μήπως έφαγες από το δέντρο που σου είχα απαγορέψει να φας;»

Ο Αδάμ αποκρίθηκε: «Η γυναίκα

που μου έδωσες, εκείνη μου πρόσφερε έναν καρπό και έφαγα».

Ο Κύριος ο Θεός ρώτησε τη γυναίκα: «Γιατί το έκανες αυτό;» Εκείνη απάντησε: «Το φίδι με εξαπάτησε και έφαγα».

Τότε είπε ο Κύριος ο Θεός στο φίδι: «Γι' αυτό που έκανες, καταραμένο να 'σαι μόνο εσύ απ' όλα τα ζώα της γης! Με την κοιλιά θα σέρνεσαι, και χώμα θα τρως σ' όλη σου τη ζωή. Έχθρα θα βάλω ανάμεσα σ' εσένα και στη γυναίκα, κι ανάμεσα στο σπέρμα σου και στο σπέρμα της. Εκείνος θα σου συντρίψει το κεφάλι κι εσύ θα του πληγώσεις τη φτέρνα».

Και στη γυναίκα είπε: «Θ' αυξήσω κατά πολύ τη θλίψη και τους πόνους της κυοφορίας σου, και με

πόνους θα γεννάς τα παιδιά σου. Η επιθυμία σου θα στρέφεται προς τον άντρα σου, αλλά αυτός θα σε εξουσιάζει». Μετά είπε στον Αδάμ: «Επειδή άκουσες τη γυναίκα σου κι έφαγες από το δέντρο, απ' το οποίο σε είχα διατάξει να μη φας, καταραμένη θα είναι η γη εξαιτίας σου. Με μόχθο θα την καλλιεργείς σ' όλη σου τη ζωή. Αγκάθια και τριβόλια θα σου βλασταίνει και θα τρως το χορτάρι του αγρού. Με τον ιδρώτα του προσώπου σου θα τρως το ψωμί σου, ώσπου να ξαναγυρίσεις στη γη από την οποία προήλθες, γιατί χώμα είσαι, και στο χώμα θα επιστρέψεις».

Ο Αδάμ ονόμασε τότε τη γυναίκα του «Εύα» γιατί αυτή έγινε μητέρα

όλης της ανθρωπότητας. Ο Κύριος ο Θεός έφτιαξε για τον Αδάμ και τη γυναίκα του δερμάτινους χιτώνες και τους έντυσε. Και σκέφτηκε: «Τώρα πια ο άνθρωπος έγινε σαν ένας από μας στο να γνωρίζει το καλό και το κακό. Υπάρχει, λοιπόν, κίνδυνος ν' απλώσει το χέρι του και να φάει από το δέντρο της ζωής και να ζήσει αιώνια». Έτσι, ο Κύριος ο Θεός έδιωξε τον άνθρωπο από τον κήπο της Εδέμ, για να καλλιεργεί τη γη απ' την οποία είχε προέλθει.

Αφού, λοιπόν, έδιωξε τον άνθρωπο, έβαλε στα ανατολικά του κήπου τα χερουβίμ και το πύρινο περιστρεφόμενο ξίφος, για να φυλάνε το δρόμο που οδηγούσε στο δέντρο της ζωής».

Γεν 3, 1-24

* * *

«Για να καταλάβουμε την παραπάνω ιστορία θα πρέπει να τη φανταστούμε σαν ένα δράμα που παίχτηκε στην καρδιά του ανθρώπου... Για να μας το δείξει αυτό ο συγγραφέας της Γενέσεως χρησιμοποίησε ιδιαίτερα εκφραστικές εικόνες. Κατ' αρχήν το απαγορευμένο δέντρο και την εντολή. Μ' αυτές τις εικόνες καταλαβαίνουμε ότι ο άνθρωπος δημιουργείται ελεύθερος. Ο ίδιος θα αποφασίσει αν θα συνεχίσει να εμπιστεύεται το δημιουργό του και να έχει σχέση μαζί του ή όχι.

Στη συνέχεια υπάρχει το φίδι. Είναι μια εικόνα που περιγράφει τον πειρασμό, ο οποίος φωλιάζει

ύπουλα στην ψυχή του ανθρώπου σπέρνοντας αμφιβολία και δυσπιστία προς τον δημιουργό Θεό. Φτάνει μάλιστα μέχρι το σημείο να αντιστρέφει την αλήθεια, παρουσιάζοντας τον άνθρωπο να κινδυνεύει από τον Θεό. Ο διάλογος του φιδιού με τη γυναίκα μας θυμίζει το διάλογο που ο καθένας ανοίγει με τον εαυτό του πριν πάρει μια μεγάλη απόφαση. Και ο απαγορευμένος καρπός που τελικά γεύονται οι άνθρωποι είναι η απόφαση που πήραν ελεύθερα. Αποφασίζουν δηλαδή να ζήσουν στηριγμένοι αποκλειστικά στις δικές τους δυνάμεις, μακριά από την προστατευτική αγάπη του Θεού που χαρίζει τη ζωή.

Στη θεολογική γλώσσα, όταν αναφερόμαστε σ' αυτή τη διήγηση, μιλάμε για πτώση. Πράγματι ο άνθρωπος απέτυχε, ξέπεσε, αμάρτησε. Διέκοψε τη σχέση του με τον Θεό. Όμως μια τέτοια άρνηση της θειικής αγάπης επηρεάζει και όλες τις άλλες σχέσεις του. Κι αυτές ξεπέφτουν. Έτσι, όλες οι χαρές της ανθρώπινης ζωής, η γέννηση, η συζυγική σχέση, η εργασία γίνονται πόνος, καταπίεση και βάσανα».

**Όλγα Γριζοπούλου,
Πηγή Καζλάρη,
Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου**

Η υπόσχεση της σωτηρίας από τον Θεό: Πρωτευαγγέλιο

«Έχθρα θα βάλω ανάμεσα σ' εσένα και στη γυναίκα, κι ανάμεσα στο σπέρμα σου και στο σπέρμα της. Εκείνος θα σου συντρίψει το κεφάλι κι εσύ θα του πληγώσεις τη φτέρνα».

Γεν 3, 14

«Η αμαρτία συγχωρείται δεν τιμωρείται»

«Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες; γιατί στέκεις μακριά και δε με σώζεις; γιατί τα λόγια της κραυγής μου δεν ακούς; Θεέ μου, σου κράζω όλη τη μέρα, μα εσύ δεν αποκρίνεσαι· φωνάζω

και τη νύχτα, μα να ησυχάσω δεν μπορώ.

Αλλά εσύ 'σαι ο Άγιος κι είσαι πάντα εκείνος που ο Ισραήλ δοξολογεί.

Σ' εσένα ελπίσανε οι πρόγονοί μας· ελπίσαν και τους ελευθέρωσες.

Σ' εσένα φώναξαν με δύναμη και σώθηκαν· σ' εσένα ελπίσανε και δεν ντροπιάστηκαν.

Αλλά εγώ είμαι σκουλήκι κι όχι άνθρωπος· ανθρώπου παρωδία και λαού απόδιωγμα [...].

Σκύλοι με κύκλωσαν, κακοποιών φατρία μ' έβαλε στη μέση· ξεσκίσανε τα χέρια και τα πόδια μου.

Μπορούν να μετρηθούν όλα τα κόκαλά μου· κι εκείνοι με κοιτάζουνε. Τα ρούχα μου μοιράζουν μεταξύ

τους και ρίχνουν κλήρο για τη φορεσιά μου.

Εσύ όμως, Κύριε, μη μένεις μακριά μου· έλα γοργά να με βοηθήσεις, δύναμή μου!».

Ψλ 22, 2-7. 17-20

«Σταματήστε τις παραβάσεις σας εναντίον μου κι ανανεώστε την καρδιά σας και το φρόνημά σας. Γιατί θέλετε να πεθάνετε, Ισραηλίτες; Ξέρετε ότι εγώ δε χαίρομαι όταν ένας άνθρωπος πρέπει να πεθάνει. Αυτό το λέω εγώ, ο Κύριος ο Θεός. Μετανοήστε, λοιπόν, για να ζήσετε!».

Ιεζ 18, 31-32

«Ύστερα από μερικές μέρες μπήκε πάλι ο Ιησούς στην Καπερναούμ και διαδόθηκε ότι βρίσκεται σε κάποιο σπίτι. Αμέσως συγκεντρώθηκαν πολλοί, ώστε δεν υπήρχε χώρος ούτε κι έξω από την πόρτα· και τους κήρυττε το μήνυμά του. Έρχονται τότε μερικοί προς αυτόν, φέρνοντας έναν παράλυτο, που τον βάσταζαν τέσσερα άτομα. Κι επειδή δεν μπορούσαν να τον φέρουν κοντά στον Ιησού εξαιτίας του πλήθους, έβγαλαν τη στέγη πάνω από 'κει που ήταν ο Ιησούς, έκαναν ένα άνοιγμα και κατέβασαν το κρεβάτι, πάνω στο οποίο ήταν ξαπλωμένος ο παράλυτος. Όταν είδε ο Ιησούς την πίστη τους, είπε στον παράλυτο: «Παιδί μου, σου συγχωρούνται οι αμαρτίες». Κάθονταν όμως εκεί

μερικοί γραμματείς και συλλογίζονταν μέσα τους: «Μα πώς μιλάει αυτός έτσι, προσβάλλοντας το Θεό; Ποιος μπορεί να συγχωρεί αμαρτίες; Μόνον ένας, ο Θεός». Αμέσως κατάλαβε ο Ιησούς ότι αυτά σκέφτονται και τους λέει: «Γιατί κάνετε αυτές τις σκέψεις στο μυαλό σας; Τι είναι ευκολότερο να πω στον παράλυτο: «σου συγχωρούνται οι αμαρτίες» ή να του πω, «σήκω, πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα»; «Για να μάθετε λοιπόν ότι ο Υιός του Ανθρώπου έχει την εξουσία να συγχωρεί πάνω στη γη αμαρτίες» –λέει στον παράλυτο: «Σ' εσένα το λέω, σήκω, πάρε το κρεβάτι σου και πήγαινε στο σπίτι σου». Εκείνος σηκώθηκε αμέσως, πήρε το κρεβάτι του και μπροστά σ' όλους βγήκε

έξω, έτσι που όλοι θαύμαζαν και δόξαζαν το Θεό: «Τέτοια πράγματα», έλεγαν, «ποτέ μέχρι τώρα δεν έχουμε δει»».

Μκ 2, 1-12

Η θεραπεία του τυφλού, Δομ. Θεοτοκόπουλος, 1570 κ.ε.

«Σας παρακαλώ πρώτα απ' όλα να κάνετε δεήσεις, προσευχές, παρακλήσεις, ευχαριστίες για όλους τους ανθρώπους, για τους κυβερνήτες και για όλους εκείνους που ασκούν την εξουσία, ώστε να ζούμε ήρεμα και ειρηνικά με ευσέβεια κι ευπρέπεια από κάθε άποψη. Αυτό είναι καλό κι ευπρόσδεκτο από το σωτήρα μας Θεό, ο οποίος θέλει να σωθούν όλοι οι άνθρωποι και να γνωρίσουν σε βάθος την αλήθεια».

A Τιμ 2, 1-4

Μερικά συμπεράσματα:

«Ακολουθώντας τις βασικές γραμμές της βιβλικής σκέψης θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε όλα τα παραπάνω με την παρατήρηση ότι η αμαρτία νοείται ως διατάραξη της ισοροπίας των σχέσεων του ανθρώπου με τον εαυτό του, το περιβάλλον του, και τον Θεό, η οποία επεκτάθηκε στη συνέχεια στο σύνολο της Δημιουργίας. Εκδήλωση της δυσαρμονίας αυτής στον ανθρώπινο βίο είναι η φθορά και η ασθένεια με αποκορύφωμα τον θάνατο. Με τον θάνατο και την ανάσταση του Χριστού καταργείται η

δύναμη της αμαρτίας και αποκαθίστανται οι οντολογικές της συνέπειες για τον άνθρωπο. Εμφανής εκδήλωση της αποκατάστασής της είναι η σωματική ίαση, που προσφέρεται από τον ίδιο τον Κύριο προ της αναστάσεώς του και από τους αποστόλους μετά από αυτήν.

Χώρος της νέας αυτής πραγματικότητας είναι η Εκκλησία και μέσο η λειτουργική πράξη. Δι' αυτής η βιβλική διδασκαλία αποκτά «σάρκα και οστά» και καθίσταται μέρος της πραγματικότητας, που βιώνει ο άνθρωπος κάθε εποχής.

Συγχρόνως, διά της προβολής της βιβλικής διδασκαλίας, η εκκλησιαστική λειτουργική πράξη προστατεύεται από την παρερμηνεία της ως μαγικής πραγματικότητας ή δικανικής πράξης. Διατηρεί έτσι τον πραγματικό της χαρακτήρα ως σημείον επαφής του ανθρώπου με τη ζωογόνο και αναστάσιμη χάρη του Θεού».

Παπαρνάκης Α., Αμαρτία και θάνατος στη βιβλική θεολογία

*** * ***

«Η ίαση επομένως άμεσα συνδέεται με την αποκατάσταση της ελευθερίας των ανθρώπων, της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της κατάργησης των άδικων δομών, οικονομικών, πολιτικών κλπ. της κοινωνίας. Δεν έχει με άλλα λόγια μόνον ατομικό, αλλά και συλλογικό, εκκλησιολογικό, και κατ' επέκταση κοινωνικό χαρακτήρα. Ως θεράπων ιατρός, ως εκ τούτου, ο Ιησούς Χριστός επιτελεί το γενικότερο έργο της ολιστικής σωτηρίας, που στην Π.Δ. επιτελούσε ο Θεός.

Κατ' επέκταση, λοιπόν, η βαθύτερη σημασία των μυστηρίων της Εκκλησίας, με τα

οποία συμβολικά συνεχίζεται το έργο της ιάσεως και θεραπείας, της σωτηρίας δηλαδή του κόσμου, δεν είναι η ατομική ίαση και σωτηρία μεμονωμένων ατόμων (η όποια ατομική ίαση και σωτηρία επιτελείται στα εκκλησιολογικά αυτά πλαίσια, αλλά και φιλανθρώπως εκτός των κανονικών της ορίων, αφού το Πνεύμα όπου θέλει πνει), αλλά η φανέρωση –ταυτόχρονα όμως και υπενθύμιση– της νέας μεσσιανικής/εσχατολογικής εποχής της Βασιλείας του Θεού. Σ' αυτήν κατατείνουν τα μυστήρια της Εκκλησίας, και αυτός οφείλει να είναι ο στόχος

της μαρτυρίας της στον κόσμο».

**Βασιλειάδης Π., Ο Ιησούς
Χριστός ιατρός των ψυχών
και των σωμάτων**

Σύγχρονες προεκτάσεις της βιβλικής διδασκαλίας

Η Εκκλησία δεν μπορεί παρά να ενδιαφέρεται για κάθε άνθρωπο που έχει ανάγκη. Άλλοτε προσφέροντας υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, όπως είναι η διανομή φαγητού, η περίθαλψη ασθενών κ.ά. και άλλοτε οργανώνοντας μονιμότερες δομές για την αντιμετώπιση χρόνιων προβλημάτων και την επανένταξη των αναξιοπαθούντων.

ECCLESIA.GR

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	ΔΩΡΕΑΝ ΦΑΓΗΤΟ
ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΗ	ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΜΗ ΜΗΤΕΡΑ
ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ
ΟΡΦΑΝΟΤΡΟ- ΦΕΙΑ	ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΕΣ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ ΧΡΟΝΙΩΣ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

ΔΩΡΕΑΝ ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΡΟΥΧΑ	ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙ- ΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ
ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑ- ΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	ΙΑΤΡΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ
ΟΥΣΙΟΕΞΑΡΤΗ- ΜΕΝΟΙ	ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
Α.Μ.Ε.Α.	

**Ανοικτή πληροφόρηση στον δικτυακό
κόμβο της Εκκλησίας της Ελλάδος**

Κοινή Διακήρυξη Πάπα, Οικουμενικού Πατριάρχη και Αρχιεπισκόπου Αθηνών για την προσφυγική κρίση (Λέσβος, 16 Απριλίου 2016)

«Εμείς, ο Πάπας Φραγκίσκος, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερώνυμος, συναντηθήκαμε στο ελληνικό νησί της Λέσβου για να αποδείξουμε τη βαθιά ανησυχία μας για την τραγική κατάσταση των πολυάριθμων προσφύγων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, που έχουν έλθει στην Ευρώπη, προσπαθώντας να ξεφύγουν από καταστάσεις συγκρούσεων και, σε πολλές περιπτώσεις, καθημερινών απειλών για την επιβίωσή τους. Η παγκόσμια κοινή γνώμη δεν μπορεί

να αγνοήσει την τεράστια ανθρωπιστική κρίση που δημιουργήθηκε από την εξάπλωση της βίας και των ένοπλων συγκρούσεων, τις διώξεις και τον εκτοπισμό των θρησκευτικών και εθνικών μειονοτήτων και τον ξεριζωμό των οικογενειών από τα σπίτια τους, κατά παραβίαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών τους».

Πηγή: Δικτυακός τόπος Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών
(γλωσσική απλούστευση)

Ο άγιος Νικόλαος σώζει ναυαγούς

Δραστηριότητες

Δουλέψτε ατομικά ή/και σε ομάδες:

1. Ποια σημεία από τη διήγηση για την πτώση των πρωτοπλάστων δείχνουν ότι το ανθρώπινο λάθος ήταν μια «πτώση»; Σημείωσε το επιχείρημά σου ατομικά και στη συνέχεια συζήτησε στην ομάδα σου.

2. Προσπαθήστε να ξαναγράψετε ένα τμήμα του κειμένου για την πτώση των πρωτοπλάστων, αντικαθιστώντας τις συμβολικές εικόνες της διήγησης με πρόσωπα και γεγονότα που παραπέμπουν στη σύγχρονη εποχή.

3. Στο τετράδιό σας, δημιουργήστε ένα σύντομο γλωσσάρι με τις βασικές έννοιες αυτής της υποενότητας.

4. Δυναμικές εικόνες: Στην ομάδα σας σκεφτείτε και στη συνέχεια εκφράστε, με ένα ακίνητο σιωπηλό «ομαδικό γλυπτό», τα συναισθήματα του συγγραφέα του Ψαλμού 27.

5. Φανταστείτε τον προφήτη Ιεζεκιήλ να μιλάει δημόσια στους ανθρώπους της εποχής του ή της εποχής μας, με τα λόγια του παραπάνω κειμένου (Ιεζ 18, 31-32). Ποια νομίζετε ότι θα ήταν τα συναισθήματα των ακροατών του; Τι σκέφτεστε εσείς γι' αυτούς;

6. Μελετήστε τον πίνακα του Θεοτοκόπουλου. Λαμβάνοντας υπόψη και τη διήγηση του ευαγγελιστή Μάρκου (Μκ 2, 1-12) επιλέξτε ένα νέο τίτλο της επιλογής σας για το έργο. Δουλέψτε πρώτα ατομικά και έπειτα ομαδικά. Δικαιολογήστε την άποψή σας.

7. Αναζητήστε στο κείμενο του Α. Παπαρνάκη τις χριστιανικές απαντήσεις στα ερωτήματα που διατυπώνει ο Αλ. Παπαδιαμάντης στο απόσπασμα από το διήγημα «Αμαρτίας Φάντασμα» (βλ. ενότητα II).

8. Στο κείμενο Α Τιμ 2, 1-4 και στο κείμενο του Π. Βασιλειάδη, πώς αναλύεται η θέση ότι το μήνυμα της λύτρωσης απευθύνεται προς

«όλους τους ανθρώπους»;

9. Σε ρόλο δημοσιογράφου, ομαδοσυνεργατικά ή ατομικά, ετοιμάστε ένα σύντομο άρθρο γύρω από το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας, όπως παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα «ecclesia.gr», με αποκλειστικό στόχο την ενημέρωση ανθρώπων που έχουν ανάγκη. Να λάβετε υπόψη ότι η Εκκλησία δεν ενδιαφέρεται για άσκοπη διαφήμιση.

10. Γνωρίστε εμπειρίες προσφύγων παρακολουθώντας ένα σχετικό διαδραστικό βίντεο, στον δικτυακό τόπο «Two Billion Miles». Μπορείτε να επιλέξετε αφητηρία από έξι διαφορετικούς τόπους. Ανταλλάξτε σκέψεις σχετικά.

11. Σε ποια προβλήματα αναφέρεται η κοινή Διακήρυξη Πάπας, Οικουμενικού Πατριάρχη και Αρχιεπισκόπου Αθηνών; Στο πλαίσιο της ομάδας σας, δημιουργήστε μια παρόμοια δική σας διακήρυξη ή ανακοίνωση, η οποία να αναφέρεται σε κάποιο σοβαρό πρόβλημα της εποχής μας.

ii. Απαντήσεις των θρησκειών του κόσμου

Ισλάμ

Το κακό ως άγνοια του Θεού που τιμωρείται

«Κοίτα! Όταν είπαμε στους αγγέλους: «Σκύψτε τον εαυτό σας κάτω στον Αδάμ», (όλοι τους) έσκυψαν και υποκλίθηκαν εκτός απ' τον Ιμπλίσ, (τον Σατανά) που αρνήθηκε. Και είπαμε: «Ω! Αδάμ! (προειδοποιούμε), Αυτός (εδώ) είναι εχθρός σε σένα και στη σύζυγό σου. Μην τον αφήσετε και σας εκδιώξει από τον Κήπο, ώστε να αποβιβαστείτε στην αθλιότητα. Υπάρχουν για σένα (αρκετές προμήθειες) για να μη πεινάσεις -εκεί μέσα- κι ούτε να

ξεγυμνωθείς, κι ούτε θα υποφέρεις από δίψα -εκεί μέσα - κι ούτε απ' τη ζέστη του ήλιου». Ο Σατανάς όμως ψιθύρισε σ' αυτόν (και) είπε: «Ω! Αδάμ! Θέλεις μήπως να σε οδηγήσω στο Δένδρο της Αιωνιότητας και σε βασιλεία που δεν παρακμάζει;» (Αποτέλεσμα): Έφαγαν κι οι δύο απ' αυτό, και φάνηκε σ' αυτούς η γύμνια τους. Κι άρχισαν να ράβουν πάνω τους για να σκεπαστούν - φύλλα - από τον κήπο. Έτσι ο Αδάμ παράκουσε τον Κύριο του, κι άφησε τον εαυτό του να εξαπατηθεί. Έπειτα ο Κύριος του (απ' την Φιλανθρωπία Του) τον διάλεξε, δέχθηκε την μετάνοια του και τον καθοδήγησε (σωστά)».

Κοράνιο, Σούρα 20, 116-122

«Τότε ο Σατανάς κατάφερε να τους κάνει να αμαρτήσουν και τους έβγαλε απ' την κατάσταση της ευτυχίας που ζούσαν. Και τότε είπαμε: «Κατεβείτε όλοι απ' εδώ, αφού είστε εχθροί ο ένας με τον άλλο. Η γη θα είναι για σας (προσωρινή) εγκατάσταση και απόλαυση για ένα διάστημα».

Σούρα 2, 36

«Μερικοί από τους ανθρώπους λένε: «Πιστεύουμε στον ΑΛΛΑΧ και στην Έσχατη Ημέρα», αλλά δεν πιστεύουν (πραγματικά). Προσπαθούν να εξαπατήσουν τον ΑΛΛΑΧ κι όσους πιστεύουν, χωρίς όμως να το καταλαβαίνουν, ξεγελούν μόνο τον εαυτό τους. Στις καρδιές

**τους φώλιασε αρρώστια. Κι ο ΑΛ-
ΛΑΧ την έχει μεγαλώσει. [...] Κι
άμα συναντούν όσους πιστεύουν,
λένε: «Κι εμείς πιστεύουμε». Αλλ’
άμα βρεθούν μόνοι ανάμεσα σε πο-
νηρούς, τους λένε: «Πραγματικά,
είμαστε μαζί σας, με τους άλλους
απλώς αστειευόμασταν». Ο ΑΛΛΑΧ,
θα τους ανταποδώσει την κοροϊ-
δία τους μέσα στα αδικήματα τους,
και τους αφήνει να περιφέρονται
σαν τυφλοί. Αυτοί είναι εκείνοι που
έχουν αγοράσει την πλάνη αντί του
ορθού προσανατολισμού».**

Σούρα 2, 8-16

Το κακό ως πεπρωμένο (καντάρ, κισμέτ)

«Καμιά συμφορά δεν είναι δυνατό να συμβεί στη γη ή στις ψυχές σας, αν δεν είναι γνωστή για μας και –γραμμένη από πριν– σ' ένα Βιβλίο. Τούτο είναι πολύ εύκολο για τον Αλλάχ».

Σούρα 57, 22

«Και -στ' αλήθεια- Εμείς είμαστε που δίνουμε ζωή, κι επιφέρουμε το θάνατο. Κι εμείς είμαστε που παραμένουμε Κληρονόμοι (όταν κάθε άλλο πεθάνει). Σε Μας είναι γνωστοί όσοι πέρασαν πριν από σας και όσοι θα 'ρθουν μετά. –(Βέβαια) είναι ο Κύριός σου που θα τους συγκεντρώσει όλους μαζί ένα σωρό.

**Γιατί είναι Πάνσοφος (και) Παντο-
γνώστης».**

Σούρα 15, 23 - 25

«Καμιά ψυχή δεν είναι δυνατόν να πεθάνει χωρίς την άδεια του ΑΛ-ΛΑΧ, γιατί το τέρμα της έχει γραπτάς ορισθεί. Κι αν κανείς επιθυμήσει την αμοιβή του κόσμου αυτού θα του δώσουμε απ' αυτήν, κι αν επιθυμήσει την αμοιβή του μελλοντικού κόσμου θα του δώσουμε απ' αυτήν. Θα ανταμείψουμε γρήγορα όσους Μας ευχαριστούν με ευγνωμοσύνη».

Σούρα 3, 145

«Και πλάσαμε τον άνθρωπο από το καθαρό στοιχείο της λάσπης... Έπειτα απ' όλα αυτά στο

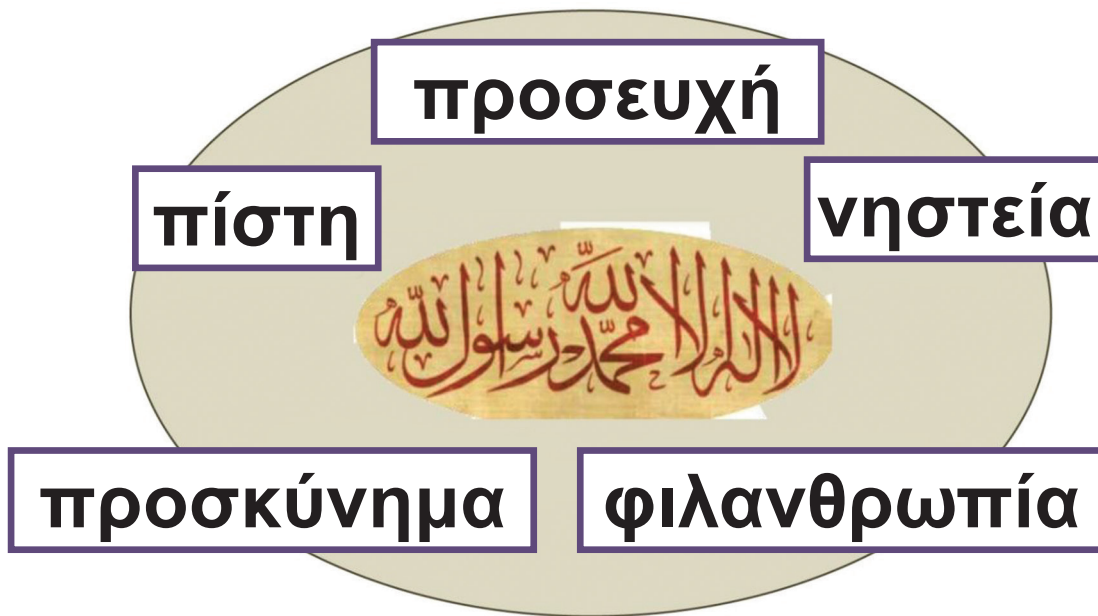
τέλος θα πεθάνετε. Έπειτα – κατά την Ημέρα της ανάστασης, θα επανέλθετε (απ' το θάνατο), θα αναστηθείτε. Και πλάσαμε πάνω σας επτά δρόμους. Και ποτέ, τίποτε δεν παραμελήσαμε απ' τη δημιουργία (Μας)».

Σούρα 23, 12 και 23, 15-17

«Μα δεν σκέπτονται ότι θα κληθούν (γι' Ανάσταση) (ν' αποδώσουν) λογαριασμό; τη Μεγάλη και τρομερή (εκείνη) Ημέρα, Μία Ημέρα που (όλη) η ανθρώπινη γενιά θα σταθεί μπροστά στον Κύριο του Σύμπαντος Κόσμου; Όχι βέβαια! Κι όμως το Βιβλίο (των πράξεων) των Κακοηθών είναι (φυλαγμένο) στο Σιτζίν (άβυσσο καταχθόνια)».

Σούρα 83, 4-7

Οι πέντε στύλοι του Ισλάμ

Οι πέντε στύλοι του Ισλάμ αφορούν βασικές υποχρεώσεις όλων των μουσουλμάνων σύμφωνα με την πίστη του Ισλάμ

Η σωτηρία ως αναγνώριση της κυριότητας του Θεού

«Η Δόξα ανήκει στον ΑΛΛΑΧ, τον Άρχοντα όλων των κόσμων. Τον Παντελεήμονα, τον Πολυεύσπλαχνο. Τον Ηγεμόνα της Ημέρας

της Κρίσης. Εσένα μόνο λατρεύουμε και Εσένα μόνο ικετεύουμε για να μας παρέχεις τη βοήθεια Σου. Καθοδήγησέ μας στον ορθό δρόμο. Τον δρόμο εκείνων, που τους χάρισες την Ευλογία Σου, όχι εκείνων που περιέπεσαν στην Οργή Σου και που παραστράτησαν».

Σούρα 1, 2-7

«Για τον ΑΛΛΑΧ υποτάσσονται όλα όσα βρίσκονται στους ουρανοί και στη γη, από ζωντανά και αγγέλους, κι αυτοί (οι άγγελοι) δεν υπερηφανεύονται. Σέβονται τον Κύριό τους (που είναι Μέγας) πάνω απ' αυτούς, και υπακούουν σε όσα έχουν διαταχθεί. Και είπε ο ΑΛΛΑΧ:

**«Μη παίρνετε (για λατρεία) δύο θε-
ούς, γιατί είμαι ένας Μοναδικός
Θεός. [...] Πώς λοιπόν - φοβάστε
άλλον, εκτός τον ΑΛΛΑΧ; Κι όσα
αγαθά έχετε, απ' τον ΑΛΛΑΧ μόνο
προέρχονται κι όταν ακόμα σας
συμβεί ένα δυστύχημα, σ' Αυτόν,
προστρέχετε με προσευχές».**

Σούρα 16, 49 - 53

**«Ω! Άνθρωποι! Σας ήλθε ο Από-
στολος απ' τον Κύριό σας φέρνο-
ντας την Αλήθεια. Πιστέψτε σ' αυ-
τόν. Είναι για το καλό σας. Αν όμως
δεν πιστέψετε, όλα που βρίσκονται
στους ουρανούς και στη γη ανή-
κουν στον ΑΛΛΑΧ και ο ΑΛΛΑΧ
είναι Παντογνώστης (και) Πάνσο-
φος».**

Σούρα 4, 170

«Θέλετε τα (πρόσκαιρα) αγαθά αυτού του κόσμου, ενώ ο ΑΛΛΑΧ αποβλέπει (τ' αγαθά) της Μέλλουσας Ζωής».

Σούρα 8,67

«(Μακάριοι επίσης) είναι κι εκείνοι που προσέχουν ό,τι τους έχει δοθεί εμπιστευτικά και ειλικρινά, τηρούν τις συμφωνίες τους. Αυτοί θα είναι οι κληρονόμοι, που θα κληρονομήσουν τον Παράδεισο, και που (για πάντα) εκεί θα κατοικήσουν».

Σούρα 23, 8-11

«Ευσέβεια δεν είναι μόνο να στρέψετε ανατολικά και δυτικά τα πρόσωπά σας, αλλά η ευσέβεια είναι εκείνου που πιστεύει στον ΑΛΛΑΧ και στην Έσχατη Μέρα, στους

Αγγέλους και στο Βιβλίο και στους προφήτες· να δίνει από την περιουσία του, ενώ την αγαπάει για τους συγγενείς του, και για τα ορφανά, και για τους απόρους, και για τους οδοιπόρους, και τους ζητιάνους και για την απελευθέρωση των σκλάβων».

Σούρα 2, 177

Η φιλανθρωπία και η ελεημοσύνη, η οποία συχνά έχει τη μορφή υποχρεωτικής εισφοράς, είναι για τους μουσουλμάνους προέκταση της πίστης

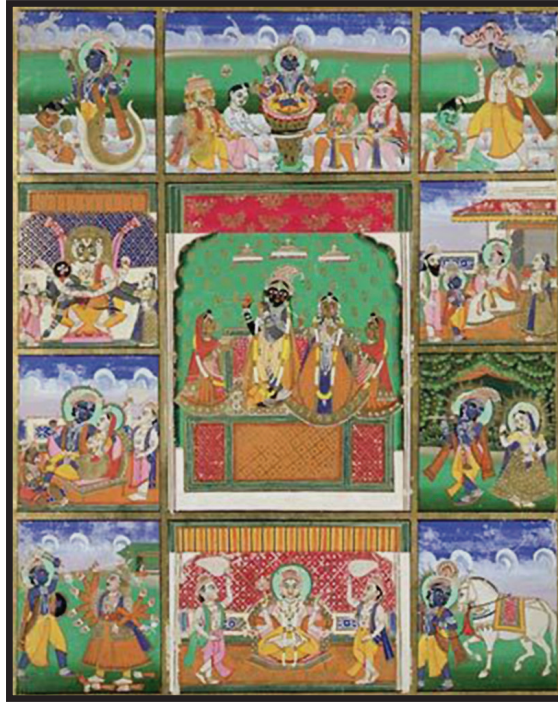
Ινδοϊσμός

Ανακύκλωση των υπάρξεων (σαμ- σάρα), ανταπόδοση των έργων και του κακού

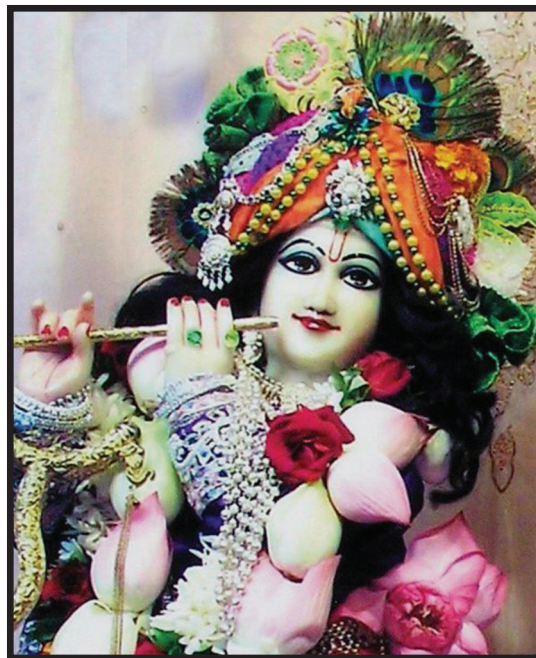
Στον Ινδοϊσμό, όπως και σε άλλες ανατολικές θρησκείες, είναι διαδεδομένη η πίστη στην ανακύκλωση των υπάρξεων και τη μετενσάρκωση (σαμσάρα). Σύμφωνα με αυτή, τα έμβια όντα δεν ζουν μόνο μια φορά. Κάθε φορά που ολοκληρώνεται ένας κύκλος ζωής τους μεταβαίνουν σε μια διαφορετική μορφή ύπαρξης. Επομένως, η ζωή είναι μια συνεχής και ατέρμονη ανακύκλωση. Οι νέες μορφές ζωής των όντων μπορεί να είναι καλύτερες ή χειρότερες από τις προηγούμενες. Μια νέα μορφή ζωής, εκτός

από ανθρώπινη μπορεί να είναι ζωική, δαιμονική ή ακόμη και θεϊκή. Σύμφωνα με αυτή τη διδασκαλία, ένας άνθρωπος μπορεί να μετενσαρκωθεί σε άνθρωπο, σε ζώο ή ακόμη και σε φυτό. Ο στόχος κάθε πιστού είναι η μετενσάρκωση σε μια ανώτερη ή θεϊκή μορφή ύπαρξης.

Παράλληλα, ο Ινδοϊσμός πιστεύει στις πολλές διαφορετικές ενσαρκώσεις ή εμφανίσεις των θεών. Οι θείες ενσαρκώσεις (αβατάρα) γίνονται με σκοπό την αποκατάσταση της τάξης ή την καταπολέμηση του κακού.

Οι δέκα ενσαρκώσεις (αβατάρια) του θεού Βισνού του Ινδοϊσμού

Ο θεός Κρίσνα θεωρείται ενσάρκωση (αβατάρια) του θεού Βισνού

Οι δρόμοι για τη λύτρωση (κάρμα, γιόγκα, μόξα)

Με τη μετενσάρκωση κάθε ον μπορεί σε μεταβεί σε κάποια κόλαση ή σε κάποιο ουρανό. Το εάν ένα ον θα μεταβεί σε ανώτερη ή κατώτερη μορφή ύπαρξης προσδιορίζεται από τις πράξεις που έκανε στην προγενέστερη ζωή του. Την επιρροή που ασκούν οι πράξεις στην πορεία της ύπαρξης οι Ινδοϊστές ονομάζουν «κάρμα» (πράξη).

Αν οι άνθρωποι δεν ζήσουν σωστά στη ζωή τους, τότε το κάρμα που έχουν συσσωρεύσει τους εξαναγκάζει να παγιδεύονται στον κύκλο της γέννησης και του θανάτου, το οποίο είναι οδυνηρό. Ένα ιερό βιβλίο του Ινδοϊσμού αναφέρει

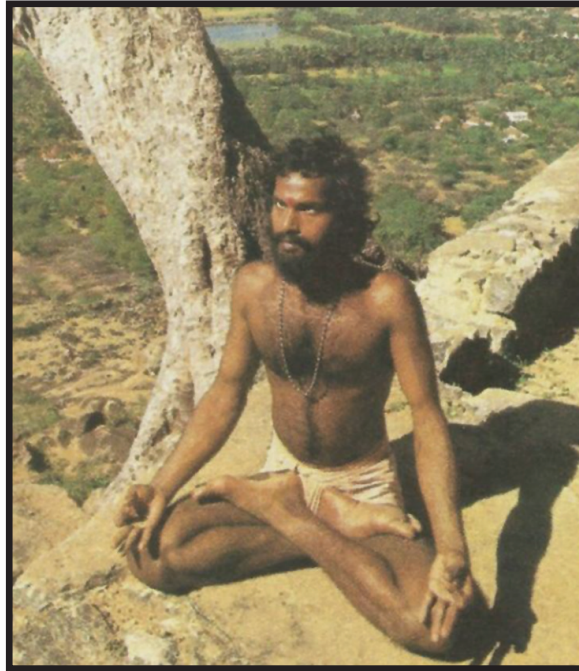
ότι «όποιος πεθαίνει κάτω από την επίδραση της άγνοιας, ξαναγεννιέται στο βασίλειο των ζώων» (Μπαγκαβατ-Γκιτά, 14,15).

Οι πιστοί του Ινδοϊσμού θεωρούν ως λύτρωση (μόξα) την ανάβαση σε μια ανώτερη μορφή ύπαρξης, μέσα από τη μετενσάρκωση. Για να το πετύχουν ακολουθούν διάφορες λατρευτικές πρακτικές, κάνουν αγαθοεργίες, προσκυνήματα και επιδιώκουν να «ενωθούν» με ένα Θεό. Μέσα από αυτές τις πράξεις πιστεύουν ότι θα συσσωρεύσουν θετικό «κάρμα» ώστε όταν πεθάνουν να μεταβούν σε μια ανώτερη μορφή ύπαρξης και να λυτρωθούν από την οδύνη και τα προβλήματα της ύπαρξης.

Οι Ινδοϊστές πιστεύουν ότι ότι η ένωση του νου, και κατ' επέκταση όλης της ύπαρξης με το θεικό στοιχείο, μπορεί να γίνει μέσα από τον διαλογισμό, με την τεχνική της «γιόγκα» (ένωση).

Μαζική προσέλευση χιλιάδων Ινδοϊστών για τη θρησκευτική γιορτή Kumbh Mela στον ποταμό Shipra

Ο σκοπός της γιόγκα

«Όπως ένα πουλί φυλακισμένο σ' ένα δίχτυ θα πετάξει προς τον ουρανό μόλις αυτό κοπεί έτσι και η ψυχή του ασκούμενου απελευθερωμένη απ' τα δεσμά της επιθυμίας με το μαχαίρι της γιόγκα, ξεφεύγει για πάντα από τη φυλακή της σamsάρα».

Κσούρικα Ουπανισάντ

Βουδισμός

Η επιθυμία ως η πηγή του κακού και η ζωή ως πόνος

Ο Σιντάρτα Γκαουτάμα (πιθανή χρονολογία 560-480 π.Χ.) υπήρξε ο ιδρυτής του Βουδισμού. Ήταν γιος ενός ηγεμόνα σε μια περιοχή κοντά στα σημερινά σύνορα της Ινδίας με το Νεπάλ.

Λέγεται ότι σε ηλικία τριάντα χρονών ξεκίνησε ένα ταξίδι, όπου είδε διαδοχικά ένα γέρο, έναν άρρωστο, ένα νεκρό και έναν ασκητή. Η εμπειρία αυτή τον οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η ζωή είναι πόνος. Η οδύνη αρχίζει με τη γέννηση, συνεχίζεται με τη φθορά, την αρρώστια, τα γηρατειά και τον θάνατο και διαιωνίζεται με τη μετενσάρκωση.

Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η λύτρωση μπορεί να προκύψει μόνο εάν ο άνθρωπος απελευθερωθεί από τον πόνο, καταπολεμώντας την αιτία του, που είναι η επιθυμία.

Στη διάρκεια μιας ολονύκτιας περισυλλογής κάτω από ένα δέντρο στην περιοχή Μπούντα-γκάγια, βίωσε την πνευματική εμπειρία που ο ίδιος θεώρησε ως φωτισμό. Έτσι έγινε Βούδας (φωτισμένος). Στον Βουδισμό, ο φωτισμός θεωρείται κορυφαίο στάδιο της πνευματικής ζωής και σκοπός της ύπαρξης.

Η διδασκαλία γύρω από τον πόνο, την επιθυμία και την υπέρβασή τους αποτελεί τις «τέσσερις ευγενικές αλήθειες» του Βουδισμού:

Ο πόνος:

Η αιτία του πόνου:

Η εξάλειψη του πόνου:

Το οκταπλό μονοπάτι:

Η ζωή είναι οδύνη και πόνος

Ο πόνος οφείλεται στην ύπαρξη της επιθυμίας

Ο πόνος εξαλείφεται με την κατάσβεση της άγνοιας και της επιθυμίας

Το «οκταπλό μονοπάτι» οδηγεί στην υπέρβαση του πόνου

Γύρω από αυτές τις «τέσσερις ευγενικές αλήθειες» κινείται όλη η πίστη, η λατρεία και η ζωή των πιστών στον Βουδισμό.

Η Πρώτη Ευγενική Αλήθεια

«Τώρα, αδελφοί, αυτή είναι η Ευγενική Αλήθεια για τον Πόνο:

Η γέννηση είναι πόνος, η φθορά είναι πόνος, η αρρώστια είναι πόνος, ο θάνατος είναι πόνος. Το ίδιο είναι η θλίψη και το πένθος, η συμφορά, ο θρήνος, η απελπισία. Το να συνυπάρχουμε με πράγματα που μας δυσαρεστούν, το να είμαστε χωρισμένοι από πράγματα που μας ευχαριστούν, αυτό είναι επίσης πόνος. Το να μην αποκτάμε ό,τι θέλουμε, αυτό επίσης είναι πόνος. Με ένα λόγο, αυτό το σώμα, αυτή η μάζα που αποτελείται από πέντε στοιχεία και που βασίζεται στην απληστία, είναι πόνος».

Σαμιούττα Νικάγια

Γλυπτό όρθιου Βούδα, 1ος αι.

Ο ναός της Μεγάλης Φώτισης στην Μπούντα-Γκάγια

Απελευθέρωση από την επιθυμία:

«Ο γιος του Μαλούνκουα ήταν γέρος, και ανυπομονούσε να μάθει τη διδασκαλία του Βούδα με συντομία. Πήγε λοιπόν στον Δάσκαλο, κι εκείνος τον ρώτησε:

- Αισθάνεσαι καμιά επιθυμία, γιέ του Μαλούνκουα, για πράγματα τα οποία ποτέ δεν είδες, δε βλέπεις και δε θέλεις να δεις στο μέλλον;

- Όχι, Κύριε.

- Αισθάνεσαι καμιά επιθυμία για πράγματα που ποτέ δεν άκουσες, δεν ακούς και δε θέλεις ν' ακούσεις;

- Όχι, Κύριε.

- Λοιπόν, έτσι όπως ακριβώς δεν έχεις καμιά επιθυμία για πράγματα που δεν είναι στις σκέψεις ή στις αισθήσεις σου, να μην έχεις καμιά επιθυμία για τα πράγματα

που είναι στις αισθήσεις και στις σκέψεις σου. Αυτό είναι το μονοπάτι που οδηγεί στο τέλος του πόνου».

Σαμιούττα Νικάγια

Η δίνη της ανακύκλωσης των υπάρξεων και η ανταπόδοση των έργων και του κακού

Η αιτία και η παύση των αναγεννήσεων

«Τότε ο Εξυψωμένος έτσι μίλησε στους αδελφούς:

Επειδή δεν καταλάβαμε τις Τέσσερις Ευγενικές Αλήθειες, επειδή δεν διεισδύσαμε σ' αυτές, αδελφοί, τρέξαμε και περιπλανηθήκαμε σ' αυτό το μακρύ, μακρύ ταξίδι (των

αναγεννήσεων), τόσο εσείς όσο κι εγώ. Ποιες είναι αυτές οι τέσσερις:

- Η Ευγενική Αλήθεια του Πόνου,
- η Ευγενική Αλήθεια της Παραγωγής του Πόνου,
- η Ευγενική Αλήθεια της Κατάπαυσης του Πόνου,
- η Ευγενική Αλήθεια του Δρόμου που οδηγεί στην Κατάπαυση του Πόνου.

Αλλά, αδελφοί, όταν καταλάβουμε αυτές τις Τέσσερις Ευγενικές Αλήθειες και διεισδύσουμε σ' αυτές, τότε ξεριζώνεται η επιθυμία για ύπαρξη, κόβεται η κλωστή που οδηγεί στην αναγέννηση, τότε δεν υπάρχει πια συνέχιση της ύπαρξης».

Ντίγκα Νικάγια

Οκτώ δρόμοι για τη λύτρωση («οκταπλό μονοπάτι» για την επί- τευξη της νιρβάνα)

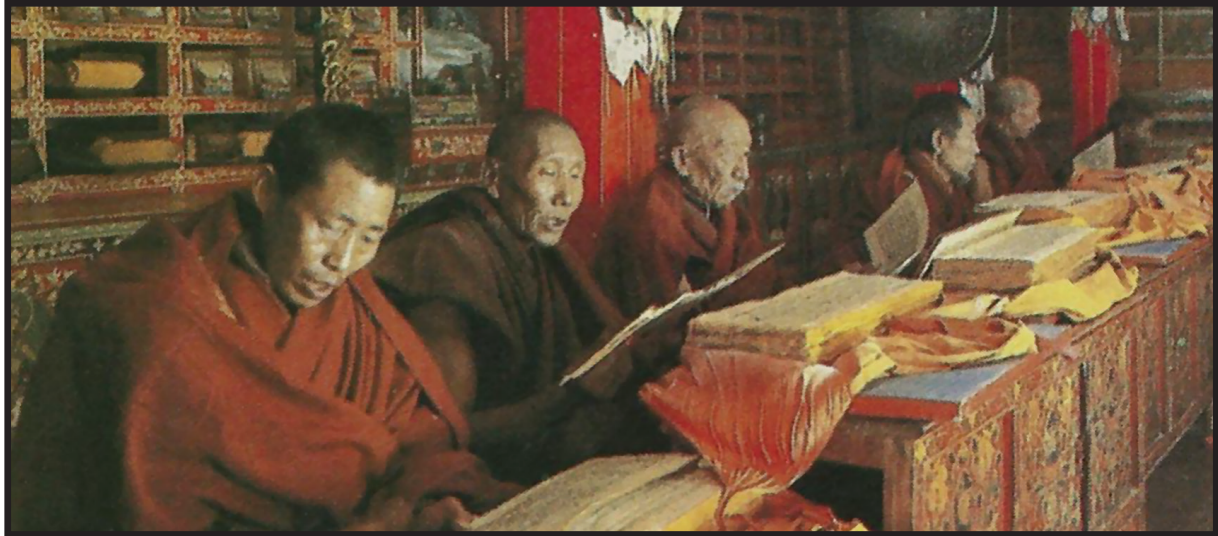

Ο τροχός είναι σύμβολο του Βουδισμού, που παραπέμπει στο «οκταπλό μονοπάτι»

Το «οκταπλό μονοπάτι» είναι ο δρόμος για τη λύτρωση από τον πόνο και τη σωτηρία. Πρόκειται για οκτώ στάδια από τα οποία περνά ο άνθρωπος για να φτάσει από την άγνοια στον φωτισμό. Τα πρώτα από τα οκτώ στάδια αφορούν στη συμπεριφορά και στον έλεγχό της

μέσα από την τήρηση κανόνων και την καλλιέργεια αρετών, όπως είναι η αποφυγή βλάβης κάθε ζωντανού πλάσματος, η ακτημοσύνη, η εγκράτεια, η μελέτη κτλ. Τα τελευταία στάδια αφορούν στον διαλογισμό και την απάθεια (νιρβάνα), όπου βιώνεται η πλήρης αποδέσμευση από την επιθυμία και τον πόνο.

Οι παραπάνω θέσεις οδήγησαν στην καλλιέργεια της ασκητικής ζωής και την ανάπτυξη του μοναχισμού στον Βουδισμό.

Θιβετιανοί μοναχοί μελετούν ιερές γραφές

Δραστηριότητες

Δουλέψτε ομαδικά ή/και σε ομάδες:

1. Ποια είναι η αιτία της ανθρωπίνης πτώσης και του κακού σύμφωνα με τη διδασκαλία του Ισλάμ; Απαντήστε στην ερώτηση με τη βοήθεια των σχετικών κειμένων, εργαζόμενοι πρώτα ατομικά

και έπειτα ομαδικά.

2. Κατασκευάστε ένα εννοιολογικό χάρτη με θέμα τη διδασκαλία του Ισλάμ για το κακό. Μην παραλείψετε να συμπεριλάβετε τις έννοιες: κακό, τιμωρία, ανταπόδοση, κισμέτ, σωτηρία, ανάσταση, παντοδύναμος Θεός.

3. Από τα κείμενα που αναφέρονται στη διδασκαλία του Ισλάμ, σημειώστε ποιες «καλές πράξεις» και «αρετές» μπορούν να έχουν πανανθρώπινη παραδοχή.

4. Δες την εικόνα με θέμα την ελεημοσύνη. Σημείωσε αυθόρμητα πέντε λέξεις ή φράσεις που σου έρχονται στο μυαλό σχετικά με την εικόνα. Διάβασε προσεκτικά

το κείμενο από τη Σούρα του Κορανίου 2, 177. Τώρα, γράψε ξανά πέντε λέξεις ή φράσεις που σου έρχονται στο μυαλό σχετικά με την εικόνα. Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις δύο καταγραφές σου; Πώς τις αιτιολογείς;

5. Δημιουργήστε ένα γλωσσάρι με βασικές έννοιες και τη σημασία τους από τα κείμενα του Ινδοϊσμού.

6. Η συνέχιση της ζωής με τη μετενσάρκωση θεωρείται καλή ή κακή από τους Ινδοϊστές; Σημείωσε ατομικά το επιχείρημά σου και στη συνέχεια συζήτησε στην ομάδα σου.

7. Σημείωσε αυθόρμητα δέκα λέξεις που σου έρχονται στο μυαλό όταν ακούσεις τη λέξη «μετενσάρκωση». Από την ενότητα για τον Βουδισμό, διάβασε προσεκτικά το κείμενο: «Η αιτία και η παύση των αναγεννήσεων». Μετά τη διερεύνησή σου, γράψε ξανά δέκα λέξεις ή φράσεις που σκέφτεσαι. Ποιο είναι το συμπέρασμά σου;

8. Από την ταινία του Μπερτολούτσι «Ο μικρός Βούδας» δείτε το απόσπασμα το οποίο αναφέρεται στο ταξίδι του Γκαουτάμα μετά την έξοδό του από το βασιλικό παλάτι και τις οδυνηρές εμπειρίες που βίωσε σε αυτό. Σημειώστε ποια γεγονότα, κατά τη γνώμη

σας, τον οδήγησαν στη διατύπωση της διδασκαλίας για τις «τέσσερις ευγενικές αλήθειες».

9. Κατά τη γνώμη σας, ποιοι λόγοι οδήγησαν στην ανάπτυξη του μοναχισμού στον Βουδισμό; Συσχετίστε τα επιχειρήματά σας με εικόνες μοναχών από το διαδίκτυο.

10. Από τα κείμενα ολόκληρης της ενότητας διαλέξτε (ατομικά) σύντομες φράσεις. Σημειώστε καθεμιά σε ένα μικρό σημείωμα. Ανταλλάξτε μεταξύ σας τα σημειώματα. Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε ποια θρησκευτική πίστη εκφράζει η φράση στο σημείωμα που παραλάβατε. Ποιο είναι το επιχείρημά σας;

Πηγές Υλικού

Εισαγωγική σημείωση

Οι πηγές του υλικού παρατίθενται κατά Θεματική Ενότητα και κατηγορία υλικού, με τη σειρά που τα παραθέματα έχουν καταχωριστεί. Εάν σε μια Θεματική Ενότητα υπάρχουν πολλαπλά παραθέματα από την ίδια πηγή, συνήθως γίνεται αναφορά σε αυτήν μόνο στο πρώτο παράθεμα. Στις περιπτώσεις που τα κείμενα είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο, παρατίθεται διαδικτυακός σύνδεσμος, για τη διευκόλυνση του εκπαιδευτικού. Όλες οι ιστοσελίδες, στις οποίες παραπέμπει ο παρών κατάλογος, ανακτήθηκαν στις 25/01/2017. Επιπρόσθετα:

- Τα βιβλικά παραθέματα προέρχονται από: Η Καινή Διαθήκη, Το πρωτότυπο κείμενο με μετάφραση στη δημοτική, μτφρ. Γαλίτης Γ., Βασιλειάδης Π., Καραβιδόπουλος Ι., Γαλάνης Ι. (φιλολογική επιμέλεια Κ. Χιωτέλλη), εκδ. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, διαθέσιμη στο: <http://hellenicbiblesociety.gr/bible>, και Η Παλαιά Διαθήκη, Μετάφραση από το πρωτότυπο κείμενο, μτφρ. Β. Τσάκωνας, Μ. Κωνσταντίνου, εκδ. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, διαθέσιμη στο: <http://hellenicbiblesociety.gr/bible>.
- Τα κείμενα-αποφάσεις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (Κρήτη, 2016) ανακτήθηκαν από: <https://www.holycouncil.org>.

- Τα παραθέματα από σχολικά βιβλία ανακτήθηκαν από: <http://ebooks.edu.gr>.
- Τα παραθέματα από το Κοράνιο προέρχονται από: Το Ιερό Κοράνιο και μετάφραση των Εννοιών του στην Ελληνική Γλώσσα, έκδ. Συγκρότημα του Βασιλιά Φαχντ για την Εκτύπωση του Ιερού Κορανίου, 1418 Εγίρας (1998 μ.Χ.)

Εξώφυλλο

Εικαστικό εξωφύλλου: Η νύκτα, Γ. Κόρδης

Θεματική Ενότητα 4

Α. Κείμενα

Dalhuisen J., Διευθυντής της Διεθνούς Αμνηστίας για την Ευρώπη. Στο <https://www.amnesty>.

103 / 152, 157

**gr/news/articles/article/20647/o-
fonos-den-prepei-na-mas-allaxei**
Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, Λόγοι
Α', Με πόνο και αγάπη για τον
σύγχρονο άνθρωπο, εκδ. Ι. Ησυ-
χαστήριον «Ευαγγελιστή Ιωάν-
νης», Σουρωτή Θεσσαλονίκης
1998, σ. 85, 132

**Στέφος Α., Στεργιούλης Ε., Χαριτί-
δου Γ., Ιστορία της Αρχαίας
Ελληνικής Γραμματείας, Α',
Β', Γ', Γυμνασίου. Στο [http://
ebooks.edu.gr/modules/
ebook/show.php/DSGYM-
B120/550/3618,15479](http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B120/550/3618,15479)**

**Σοφοκλής, Αντιγόνη, Α' στά-
σιμο, στ. 295-301, 332, 364-
65. Στο [http://ebooks.edu.gr/
modules/ebook/show.php/
DSGL-B121/628/4051,18302](http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B121/628/4051,18302)**

**Κορνάρος Β., Ερωτόκριτος (Επιμ.
Στ. Αλεξίου), εκδ. Ερμής, Αθήνα
1980, σ, 11)**

**Ντοστογιέφσκι Φ., Αδελφοί Καρα-
μαζώφ, Μέρος τρίτο, πέμπτο βι-
βλίο, κεφ. V**

**Κάφκα Φρ., Διηγήματα και μικρά
Πεζά, μετάφραση Αλ. Ρασιδάκη,
εκδ. Ροές, 2007**

**Ελύτης Οδ., Ο Ήλιος Ο Ηλιάτορας.
Στο <http://iep.edu.gr/thriskeftika>**

**Μπρεχτ Μπ., Τα ποιήματα, μετά-
φραση Μάριος Πλωρίτης, εκδ.
Θεμέλιο, Αθήνα 2008**

**Γριζοπούλου Ό., Καζλάρη Π.,
Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου,
ΟΕΔΒ. Στο [http://ebooks.edu.
gr/modules/ebook/show.php/
DSGYM-A109/294/2068,7268](http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/294/2068,7268)**

Παπαρνάκης Αθ., «Αμαρτία και θάνατος στη βιβλική θεολογία», στο Ι. Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Η υγεία και η ασθένεια στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας, Πρακτικά Ι' Πανελληνίου Συμποσίου Ιερών Μητροπόλεων, εκδ. Επικοινωνιακή και Μορφωτική Υπηρεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2009, σ. 83-84

Βασιλειάδης Π., «Ο Ιησούς Χριστός ιατρός των ψυχών και των σωμάτων. Βιβλική προσέγγιση», στο Ι. Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Η υγεία και η ασθένεια στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας, Πρακτικά Ι' Πανελληνίου Συμποσίου Ιερών Μητροπόλεων, εκδ. Επικοινωνιακή

και Μορφωτική Υπηρεσία της
Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα
2009, σ. 56-57

«Κοινή Διακήρυξη Πάπα, Οικου-
μενικού Πατριάρχη και Αρχι-
επισκόπου Αθηνών για την
προσφυγική κρίση (Λέσβος,
16 Απριλίου 2016)». Στο [http://
iaath.gr/koinh-diakhryxh-para-
patriarxh-archiepiskopou](http://iaath.gr/koinh-diakhryxh-para-patriarxh-archiepiskopou) (γλωσ-
σική απλούστευση)

Κσούρικα Ουπανισάντ, 1, 22.

Στο [http://ebooks.edu.gr/
modules/ebook/show.php/
DSGL-B126/96/781,2862](http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/96/781,2862)

Σαμιούττα Νικάγια, Ντίγκα Νι-
κάγια (αποσπάσματα).

Στο [http://ebooks.edu.gr/
modules/ebook/show.php/
DSGL-B126/96/781,2863](http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/96/781,2863)

B. Εικόνες

Η κραυγή, Έντβαρντ Μουνκ, 1893-1910. Στο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97_%CE%9A%CF%81%CE%B1%CF%85%CE%B3%CE%AE

[I. Το πρόβλημα του κακού στον σημερινό κόσμο]:

<http://www.newsbomb.com.cy/kypros/lemesos/story/663843/o-kakos-xamos-sto-nosokomeio-lemesoy-asthenis-ithele-na-ta-spasei-ola-synelifthi-apo-tin-astynomia>

<http://apokalipsistora.blogspot.gr/2011/03/3.html>

<http://www.vimaorthodoxias.gr/tags/tag/%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%85%CE%BD%C>

E%B7-2

<http://howafrica.com/10-poorest-countries-in-the-world-all-in-africa/>

<http://www.clickatlife.gr/your-life/story/22501/pausipona-6-muthoi-pou-dustuxos-pisteuoume-akoma>

<http://www.creteplus.gr/news/bombardismos-maieutiriou-stisuria-178623.html>

http://blog.stigalaria.org/18821/metanastes_mesogeios

http://www.forzajuve.gr/2016/01/1_79.html

<http://news.in.gr/world/article/?aid=422247>

[Διανομή ψωμιού]. Στο <https://magdagaitanidou.blogspot.gr/2013/05/5.html>

Η λευκή σταύρωση, Marc Chagall,
1938. Στο <http://annagelopoulos.blogspot.gr/2014/04/marc-chagall.html>

Πιετά, Μιχαήλ Άγγελος, 1498-1499.
Στο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B9%CE%B5%CF%84%CE%AC_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%B1%CE%AE%CE%BB_%CE%86%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%85

Η καταστροφή, Α. Τάσσοσ (ιδιωτική
φωτογράφιση αντίτυπου)
[Τα σταφύλια της οργής]. Στο <http://penseur1.blogspot.gr/2015/09/john-ernst-steinbeck.html>
Η θεραπεία του τυφλού, Δομ. Θεοτοκόπουλος, 1570 κ.ε. Στο

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%BF%CE%BC%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%98%CE%B5%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82

Ο άγιος Νικόλαος σώζει ναυαγούς.

Στο **http://www.agioskosmas.gr/calendar.asp?cal_id=3330**

[Φιλανθρωπία μουσουλμάνων]. Στο

<http://blogarticles88.blogspot.gr/2016/03/manfaat-zakat-dan-sedekah-shodaqoh.html>

Οι δέκα ενσαρκώσεις (αβατάρρα) του

θεού Βισνού του Ινδοϊσμού. Στο

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%B9%CF%83%CE%BD%CE%BF%CF%8D>

Ο θεός Κρίσνα θεωρείται μετενσάρκωση (αβατάρα) του θεού Βισνού. Στο <http://www.wikiwand.com/el/%CE%9A%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%BD%CE%B1>

Μαζική προσέλευση χιλιάδων Ινδοϊστών για τη θρησκευτική γιορτή Kumbh Mela στον ποταμό Shipra. Στο <https://tanea-diaspora.net/2016/05/23/%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B4%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8C-%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%84%CF%81%CF%8C-%CE%B5%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%BF>

[Ο σκοπός της γιόγκα]. Στο Εκπαι-
δευτική Ελληνική Εγκυκλοπαί-
δεια, Οι Θρησκείες, έκδ. Εκδοτι-
κή Αθηνών, Αθήνα, 1992, σ. 94
Γλυπτό όρθιου Βούδα, 1ος αι. Στο
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%B9%CE%BD%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B1_%CE%93%CE%BA%CE%B1%CE%BF%CF%85%CF%84%CE%AC%CE%BC%CE%B1

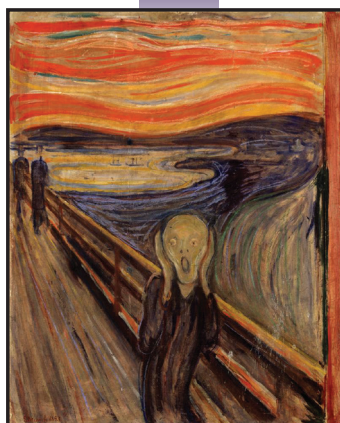
Ο ναός της Μεγάλης Φώτισης. Στο
Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυ-
κλοπαίδεια, Οι Θρησκείες, έκδ.
Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1992,
σ. 76

Ο τροχός, σύμβολο του Βουδισμού.
Στο <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B9%CF%83%CE%BC>

%CF%8C%CF%82
Θιβετιανοί μοναχοί μελετούν ιερές
γραφές. Στο Εκπαιδευτική Ελ-
ληνική Εγκυκλοπαίδεια, Οι Θρη-
σκείες, έκδ. Εκδοτική Αθηνών,
Αθήνα, 1992, σ. 79

Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 3ου τόμου

**Θεματική Ενότητα 4:
«Πού είναι ο Θεός;»:
Η οδύνη του σύγχρο-
νου κόσμου και το
αίτημα της σωτηρίας
από το κακό..... σ. 5**

Πηγές υλικού ... σ. 101

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.